

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้านทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่

POTENTIAL DEVELOPMENT OF THE COMMUNITY LEADERS IN DIGITAL MEDIA SKILLS IN THE NEW NORMAL ERA

วิกรม บุญนุ่น^{1*} และ สามิตร อ่อนคง²

¹สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ประเทศไทย

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Vikrom Boonnun^{1*} and Samit Aonkhong²

¹Regional Development Strategies Program Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*E-mail: Krittamate2017@gmail.com

Received: 2021-05-28

Revised: 2021-12-08

Accepted: 2021-12-08

บทคัดย่อ

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อให้สามารถใช้สื่อดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ในยุควิถีใหม่ให้ได้มากที่สุดนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการใช้เครื่องมือให้ถูกต้องตามลักษณะและกาลเทศะของการส่งต่อข้อมูลรวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้อย่างฉลาดอย่างกรณีของศักยภาพในการใช้เครื่องมือการจัดการเรียนการสอนผู้ใช้งานจะต้องมีความรู้ในเรื่องเทคนิค วิธีการ ของการใช้เครื่องมือทางดิจิทัล การใช้เครื่องมือทรัพยากรบนเว็บไซต์ เครื่องมือทางสังคม และเครื่องมือส่วนบุคคลและการพัฒนางานของตนเอง ภายใต้กรอบความคิดเชิงวิพากษ์ที่ดีของข้อมูลและสารสนเทศรอบเครื่องมือดังกล่าวผู้ใช้งานจะต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้งาน รวมถึงการนำไปสู่การประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลให้เหมาะสม ทั้งกับการรับเอาข้อมูลข่าวสารเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตนเองและกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาการติดราทางสังคมอันเกิดจากปัญหาการรับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องและนำไปสู่การเผยแพร่ที่ส่งผลต่อปัญหาในชุมชน ภายใต้กรอบการทดลองทางสมมติฐานการใช้แนวทางในการพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ของผู้นำชุมชนนั้นโดยจะมีรูปแบบในการปฏิบัติ 4 รูปแบบด้วยกันคือ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะด้านการโต้ตอบ ทักษะด้านการใช้อุปกรณ์ ทักษะในการกำหนดวัตถุประสงค์

จากการนำเสนอบทความนี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์การพัฒนาทักษะของผู้นำชุมชนที่จะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้มีทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ให้มีปัญญาสำหรับการ

รับมือกับสภาพปัญหาไวรัสโควิด 19 ที่กำลังเกิดขึ้น รวมไปถึงโรคอุบัติใหม่ที่อาจจะเกิดในอนาคต ภายใต้ความร่วมมือของการใช้สื่อดิจิทัลที่ทันสมัยสำหรับการบูรณาการการสื่อสารกับสมาชิกชุมชนได้อย่างทั่วถึงทั้งทางด้านการพัฒนาปัญญาและการพร้อมรับกับสถานการณ์ทุกปัญหาที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: ทักษะการใช้สื่อดิจิทัล ยุควิถีใหม่ โควิด 19

ABSTRACT

Potential development of the community leaders to maximize the effectiveness of digital media skills in the new normal era requires appropriate tool utilization in accordance with the characteristics and situations of data transmission, in addition to smart data analysis. For example, in the case of tool utilization efficiency for learning management, the users are required to possess technical knowledge and know-how in the use of digital tools, website resource tool usage, social tools, personal tools, and career development within the framework of positive criticism of data and information. Users are expected to possess expertise and appropriate implementation of digital tools through information usage, desirable for oneself and others in order to resolve social stigma caused by misinterpreting information leaning to publication which affected the community. Under the research assumptions, the development guidelines of digital media skills in the new normal era for community leaders consisted of 4 elements: questioning skills, discussion skills, technical skills, and objective specification skills.

The presentation of this article led to suggestions on skill development curriculum for community leaders, expecting to the development of digital media skills in the new normal era so that they were capable to adapt themselves to current coronavirus (COVID-19) pandemic as well as potential emerging diseases in the future. The curriculum assumes that modern digital media skills were ready for responsive integration of communication among community members, both in terms of intellectual development and problem response.

Keywords: Digital media skills, New normal, COVID-19

บทนำ

ตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2562 เป็นต้นมา จากรายงานอาการป่วยรายแรกของไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ หรือที่ปัจจุบันมีชื่อเรียกว่า “โควิด-19”

มาจนถึงปัจจุบัน (ข้อมูลเมื่อ 27 พฤษภาคม 2564) มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกรวมทั้งสิ้นกว่า 169 ล้านราย เสียชีวิตกว่า 3.5 ล้านราย และส่วนใหญ่อยู่ใน

สหรัฐอเมริกา อันเป็นการทำลายสถิติของไวรัสตัวอื่น ๆ ในอดีต ทั้งซาร์ส เมอร์ส อีโบล่าและชิคา จะยังคงตามหลังก็แต่ไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish flu) เท่านั้น ซึ่งเกิดการแพร่ระบาดครั้งใหญ่เมื่อปีพุทธศักราช 2461 และได้คร่าชีวิตผู้คนทั่วโลกไปกว่า 50 ล้านคน ที่ผ่านมารัฐบาลในแต่ละประเทศรวมถึงไทยได้มีมาตรการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 อย่างเต็มที่ รวมทั้งหน่วยงานด้านสาธารณสุขและหน่วยแพทย์ทั่วโลกที่ทำงานกันอย่างหนักเพื่อดูแลผู้ป่วยและคิดค้นวิธีการรักษาอย่างสุดความสามารถ (Suwannik, 2020)

จากสถานการณ์ของไวรัสโควิด-19 ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการลักลอบข้ามเขตแดนเข้ามาของประชากรในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในกลุ่มชาวเมียนมาที่ต้องการหนีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และเข้ามาหางานทำในพื้นที่ขึ้นใน (News.ch7, 2020)

ทั้งนี้ที่ผ่านมามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้เพิ่มมาตรการเข้มข้นในการสกัดกั้นแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ตามมาตรการ 6 ด้านของรัฐบาล (ด้านสาธารณสุข ด้านเวชภัณฑ์ป้องกัน ด้านข้อมูลการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ของรัฐบาล ด้านต่างประเทศ ด้านมาตรการป้องกัน ด้านมาตรการช่วยเหลือเยียวยา (Ministry of Interior.(2020) โดยการประสานความร่วมมือไปยังประเทศเมียนมาผ่านคณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่น หรือ TBC ในการสกัดกั้นแรงงานต่างด้าว โดยผู้นำชุมชน และประชาชนในหมู่บ้านตามแนวชายแดนในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทั้งการแจ้งเบาะแส

และการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง (Naeona, 2020) โดยมาตรการในการสื่อสารความเสี่ยงกับประชาชนก็ยังคงทำอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ประชาชนได้รับข่าวสารที่ถูกต้องและให้หลีกเลี่ยงสถานที่เสี่ยงต่าง ๆ ในชุมชน แต่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังประสบปัญหา การสร้างภาพความน่ากลัวของโรคใหม่ตั้งแต่สมัยโรคซาร์ส ไข้หวัดใหญ่ จนถึงไวรัสโควิด-19 โดยการใช้คำที่ในการพาดหัวข่าวหรือการสร้างความเสี่ยงเกยจต่อผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยอย่างไม่มีพื้นฐานที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่เกิดขึ้นเมื่อช่วงการระบาดหนัก ๆ ทำให้หลายคนเกิดอาการ กลัวแบบไม่มีเหตุไม่มีผล (Thappan, 2020) ผลที่ตามมาคือปัญหาสุขภาพที่รุนแรงขึ้นและการควบคุมการระบาดที่ยากลำบากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มและหรือระหว่างสังคมที่อยู่ในรูปแบบของการสื่อสารโดย อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์รวมถึงสมาร์ทโฟนต่าง ๆ ผ่านทางระบบการสื่อสารแบบเครือข่ายที่ทันสมัยซึ่งในปัจจุบันเรียกว่าการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการสื่อสารนั่นเอง โดยในปัจจุบันโดยข้อดีของการสื่อสารในรูปแบบนี้คือมีความทันสมัยและรวดเร็ว อีกทั้งประหยัดงบประมาณ แต่อย่างไรก็ตามข้อเสียของการสื่อสารในประเภทนี้คือ ยังมีคนมากมายที่เข้าถึงเครือข่ายสังคม และเสี่ยงที่จะรับข้อมูลที่ทุกคนมีกฎในการเลือกเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤติในเชิงสังคมครั้งสำคัญ และหันมากำหนดสิ่งที่ตนเองต้องการรู้ด้วยตนเองเท่านั้นผ่านสังคมออนไลน์ (Gerdruang, 2017, 175)

จากสภาพปัญหาของการระลึกใช้สื่อดิจิทัลของคนไทยส่งผลต่อการสำนึกใช้เครื่องมือดังกล่าว

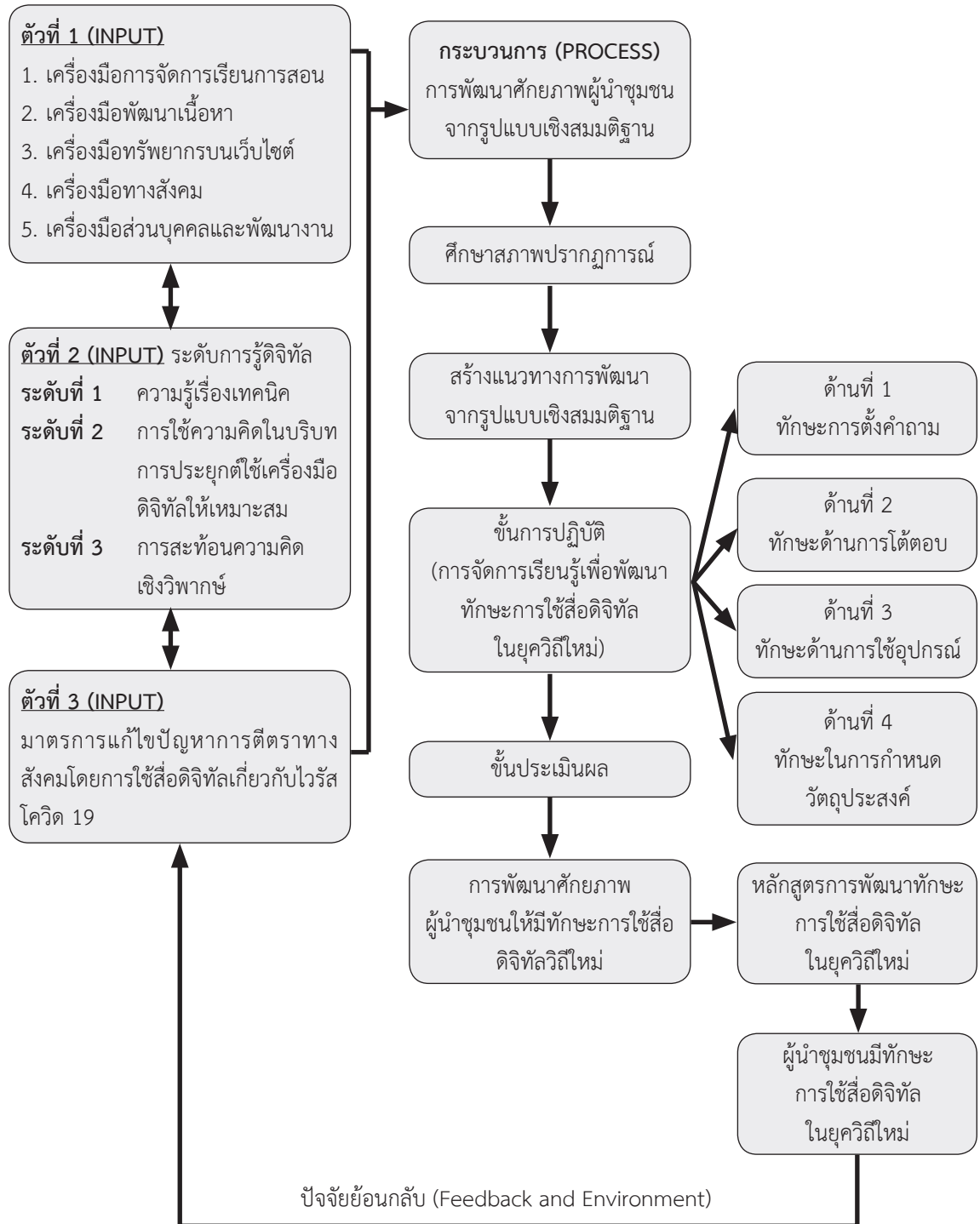
อย่างรู้เท่าไม่ถึงการ ทำให้เกิดวิกฤติทางสังคม และตนเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างกรณีของ ปัญหาเฟคนิวส์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในห้วงระยะเวลาของสถานการณ์โควิด-19 ทั้งในประเด็นเรื่อง วัคซีนโควิด-19 การสร้างข่าวเท็จหรือเฟคนิวส์ โดยในปี 2563 ที่ผ่านมา มีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับ ข่าวปลอมเรื่อง โควิด-19 ประมาณ 4 ล้านครั้ง บนสื่อออนไลน์ โดยเป็นปริมาณที่สูงมากส่งผลกระทบต่อ สภาพจิตและสภาพวะที่ไม่ดีของคนไทยในภาพรวม (ThaiHealth Promotion Foundation, 2020) เพราะฉะนั้นการสื่อสารให้สมาชิกในชุมชนได้รับ ทราบและเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสุขภาวะ ที่ดีของตนเองและคนอื่น ๆ ในสังคมจึงเป็นเรื่อง ที่สำคัญยิ่งโดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่มีด่านถาวร ทั้ง 3 จุดคือ ชายแดนแม่สาย ท่าเรือแม่น้ำโขง อ.เชียงแสน แห่งที่ 2 และสะพานข้ามแม่น้ำโขงไทย- สปป.ลาว แห่งที่ 4 (เชียงของ) ซึ่งเป็นอาณาเขต ที่สำคัญยิ่งของจังหวัดเชียงราย ให้มีความเข้าใจ ที่ถูกต้องในสถานการณ์ยุคไวรัสโควิด-19 โดยเฉพาะ การเข้าใจสื่อดิจิทัลและการรู้สื่อดิจิทัลในรูปแบบ

ของการ “ใช้เป็น ทำเป็น ประยุกต์เป็น” อันเปรียบ เสมือนการมีสุขภาวะที่ดีของตนเอง เพราะ การรู้ดิจิทัล มีความคล้ายคลึงกับการรู้สื่อผสม (Multimedia literacy) ให้เท่าทันกับความ ก้าวหน้าของเทคโนโลยีในการนำเสนอสารสนเทศ และการสื่อสารปัจจุบัน (Lanham, 1995)

บทความทางวิชาการเรื่อง การพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านทักษะการใช้สื่อดิจิทัล ในยุควิถีใหม่ เป็นผลจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชนให้มีทักษะการใช้สื่อดิจิทัล ในยุควิถีใหม่ให้มีปัญญาสำหรับการรับมือกับ สภาพปัญหาไวรัสโควิด-19ที่กำลังเกิดขึ้นภายใต้ ความพร้อมของการใช้สื่อดิจิทัลที่ทันสมัยสำหรับ การบูรณาการการสื่อสารกับสมาชิกชุมชนได้อย่าง ทันทีทันที่

ทั้งทางด้านการพัฒนาปัญญาและการ พร้อมรับมือกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่าง ทันทีทันที่

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เนื้อหา

จากกรอบความคิดที่ได้นำเสนอไปข้างต้นนั้นพบว่า การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อให้สามารถใช้สื่อดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ในยุควิถีใหม่ให้ได้มากที่สุด จะต้องให้ความสำคัญกับการใช้เครื่องมือให้ถูกต้องตามลักษณะและกาละเทศะของการส่งต่อข้อมูลและรวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้อย่างฉลาด โดยสามารถวิเคราะห์ได้จากปัจจัยนำเข้า (**Input** ตัวที่ 1) อย่างกรณีของศักยภาพในการใช้เครื่องมือการจัดการเรียนการสอนผู้ใช้จะต้องมีความรู้ในเรื่องเทคนิค วิธีการ ของการใช้เครื่องมือทางดิจิทัล การใช้เครื่องมือทรัพยากรบนเว็บไซต์ เครื่องมือทางสังคม และเครื่องมือส่วนบุคคลและการพัฒนางานของตนเองโดยจะต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้งาน รวมถึงปัจจัยนำเข้า (**Input** ตัวที่ 2) โดยเป็นการนำความรู้ที่มีไปสู่การประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลให้เหมาะสม ทั้งกับการรับเอาข้อมูลข่าวสารเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตนเองและกับผู้อื่น เพราะการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลที่นำไปสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมักพบว่าเป็นการประยุกต์ใช้ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น กรณีของการรับข้อมูลจริงมาและนำไปสู่การบิดเบือน เป็นต้น ทั้งนี้พฤติกรรมดังกล่าวมักเกิดจากระดับการรู้ดิจิทัลที่เป็นการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ทั้งในเชิงลบและเชิงบวก การสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ในเชิงบวกนั้นมักจะปรากฏอยู่ในกรณีของประโยชน์ที่มีต่อตนเอง ต่อการทำงานของตัวองเองอันไม่ก่อให้เกิดภาวะการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่วนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์เชิงลบมักจะเป็นไปในรูปแบบของการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นอย่างกรณีของปรากฏการณ์ “เฟคนิวส์” ที่ก่อให้เกิดปัญหาความวุ่นวายในปัจจุบัน

ประเด็นสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความคิดถึงวิพากษ์เชิงลบให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้ใช้จะต้องมีทักษะในการเข้าถึงความรู้และข่าวสารรวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ถูกต้องอันจะนำไปสู่ผลของการคิดวิเคราะห์ทักษะทางสังคมที่มีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา (Bowden, 2007; Li Na Rat, 2017, 82-90; Rungrueang, 2018) นั่นคือในส่วนของปัจจัยนำเข้าหรือ **Input** ตัวที่ 1-2

สำหรับความรู้ที่จะนำไปสู่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งสารสนเทศที่ถูกต้องได้นั้น จะต้องเป็นความรู้ที่ส่งผลต่อการอ่านสื่อ การเขียนสื่อ การเลือกใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น ความสามารถในการวิเคราะห์สื่อที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องและไม่เบียดเบียนต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ปัญหาเฟคนิวส์ เป็นต้น รวมถึง การตีความ การวิเคราะห์และการประเมินสิ่งที่ตนเองได้รับ การยึดมั่นในกฎระเบียบกฎหมายบรรทัดฐานในการสื่อสารรวมถึงคุณธรรมจริยธรรมในการถ่ายทอดสื่อที่ตนเองส่งต่อให้กับผู้อื่น

และประเด็นปัจจัยนำเข้าหรือ **Input** ตัวที่ 3 คือมาตรการแก้ไขปัญหาการตีตราทางสังคมโดยการใช้สื่อดิจิทัลเกี่ยวกับไวรัสโคโรนา หรือ Covid-19 ของ World Health Organization (2020) เช่นการให้คำแนะนำทางสุขภาพที่เชื่อถือได้ อันเกิดจากการศึกษาความรู้ความเข้าใจจากหน่วยงานของรัฐและหรืองานวิจัยที่ได้รับการยอมรับในทางสากลและไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคม รวมทั้งการแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้ที่ได้รับผลกระทบ อย่างกรณีในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าผู้ได้รับผลกระทบส่วนหนึ่งเมื่อติดเชื้อไวรัส

โคโรนาหรือ covid-19 แล้วมักจะได้รับการผลักดันให้กลับภูมิลำเนาเพื่อรักษาในขั้นตอนต่อไป กรณีเช่นนี้จะพบว่าหลาย ๆ พื้นที่หลาย ๆ ชุมชนต่อต้านและไม่ต้องการให้ผู้ที่ยึดเชื้อกลับมารักษาต่อ ณ ภูมิลำเนาของตนเอง (NIXA, 2021) โดยส่วนใหญ่ มักเกิดขึ้นจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลต่อการตีตราทางสังคมโดยใช้เหตุ ในขณะที่เดียวกันการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะส่งเสริมให้ผู้อื่นในชุมชนมีบทบาทในการสื่อสารเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและจะนำไปสู่การเชิญชวนให้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด เช่นผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารที่ถูกต้อง ปราศจากอคติในทางเชื้อชาติ หรือแม้กระทั่งภายใต้ความเหลื่อมล้ำด้านอื่น ๆ

การป้องกันการตีตราทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากประเด็นต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การมีจริยธรรมในการสื่อสาร การใช้สติสัมปชัญญะ รวมถึงการเชื่อมโยงกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและการป้องกันการตีตราคนในชุมชนถือได้ว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้เกิดปัญญขึ้นและเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นลักษณะของปัจจัยนำเข้า (Input 1-3) นำไปสู่กระบวนการในการทำงาน (Process) ในรูปแบบเชิงสมมติฐาน (ChianChana, 2017, 6-7) โดยรูปแบบเชิงสมมติฐานนี้สามารถพัฒนากลุ่มเป้าหมายทั้งในส่วนของชุมชนและองค์กรทางธุรกิจเป็นและหรือหน่วยงานของภาครัฐและสามารถนำมาทดลองใช้กับหน่วยงานใน ระยะ 1 ปีงบประมาณหรืออาจจะน้อยกว่าขึ้นอยู่กับความจำเป็นทางงบประมาณ

สำหรับการทดลองใช้แนวทางในการพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ของ

ผู้นำชุมชนนั้น จะมีรูปแบบในการปฏิบัติ 4 รูปแบบด้วยกันคือรูปแบบที่ 1 ทักษะการตั้งคำถาม รูปแบบที่ 2 ทักษะด้านการโต้ตอบ รูปแบบที่ 3 ทักษะด้านการใช้อุปกรณ์ และรูปแบบที่ 4 ทักษะในการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยทั้ง 4 ทักษะนี้จะเน้นในด้านการพัฒนาทักษะผู้นำ โดยจะต้องฝึกนิสัยการตั้งคำถามของตนเองอยู่ตลอดเวลาว่าข้อมูลข่าวสารและหรือสารสนเทศทางเทคโนโลยีที่สะท้อนกลับมานั้นเป็นสารสนเทศที่น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด โดยในแต่ละวันมักจะพบเห็นว่าสารสนเทศจะเข้ามาอยู่ในระบบของสื่อเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา ปัจเจกผู้นำชุมชนนั้นจะต้องมีหน้าที่ในการตั้งคำถามกับตัวเองก่อน ภายใต้องค์ความรู้พื้นฐานที่มีอยู่ว่าสารสนเทศที่ตนเองได้รับนั้นถูกต้องมากน้อยเพียงใด โดยอาจจะใช้หลักโยนิโสมนสิการในการฝึกคิดวิเคราะห์ที่มาที่ไปของสารสนเทศดังกล่าว การยอมรับสารสนเทศจะต้องอยู่บนหลักการของการยอมรับสารสนเทศจากส่วนอื่น ๆ เช่นประกาศของหน่วยงานภาครัฐและบทความทางวิชาการที่ไม่ส่งผลต่อความวุ่นวายทางสังคมและหรือประโยชน์ต่อสังคมเป็นที่ตั้ง การฝึกการตั้งคำถามอยู่บ่อย ๆ จะส่งผลต่อทักษะที่ดีของผู้นำ ในขณะที่เดียวกันการฝึกทักษะด้านการโต้ตอบทางด้านสารสนเทศที่มีอยู่ตลอดเวลา นั้น จะเกิดการขัดเกลาองค์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันการฝึกและการนำไปใช้ทักษะดังกล่าวจะต้องอาศัยรูปแบบการใช้อุปกรณ์ที่ถูกต้อง การส่งต่อข้อมูลข่าวสาร การรู้จักวิเคราะห์แยกแยะวิธีการทำงานของอุปกรณ์ตลอดจนถึงการสอน ผลการฝึกทักษะและการนำไปใช้จึงจะประสบความสำเร็จ

เพื่อให้เกิดความรู้ในการพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่โดยในแต่ละรูปแบบนั้นมีวิธีการจัดการเรียนรู้ดังนี้ คือ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอันเกิดจากการรับรู้ทั้ง 2 ด้านทั้งด้านบวกและด้านลบ (Wiwat Phanit, 2015) การรู้จักคิดวิเคราะห์แยกแยะ ประเด็นดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในการตั้งคำถามด้วยตนเองและรู้จักถามได้ตอบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่แท้จริงออกมา ผ่านประสบการณ์ในการเรียนรู้ทั้ง 2 ประเภทคือประสบการณ์ที่ไม่ได้รู้คิดและประสบการณ์ที่ได้รู้คิดกล่าวคือ ประสบการณ์ที่ไม่ได้รู้คิดเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้นำชุมชนได้รับกระทำได้มาจากสื่อที่ไม่ได้รับความคาดหวังว่าจะได้รับมาตั้งแต่แรก อย่างกรณีของข่าวลือที่ไม่มีที่มาที่ไป การได้รับการปลุกกระตมจากคนในชุมชนซึ่งก็ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศที่ถูกต้อง ประเด็นดังกล่าวเหล่านี้ มักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันตั้งแต่เช้าจนค่ำ และมักไม่ค่อยได้รับการไตร่ตรองรวมถึงไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการตระหนักรู้ว่าข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันล้วนอยู่ภายใต้หลักกฎหมายที่ตนเองจะต้องปฏิบัติตาม เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องมากขึ้นตลอดเวลา จะส่งผลเสียต่อตนเองได้ในระยะยาวเช่น การมีผลทางกฎหมายกับการที่ชุมชนของตนเองได้รับผลกระทบทางลบ วิธีการจัดการที่ดีคือการฝึกคิดวิเคราะห์เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารสารสนเทศเข้ามาอยู่ตลอดเวลา ผนวกกับบ่อยครั้งที่ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นจะได้รับการกลั่นกรองและไตร่ตรองความหมายจากข่าวสารและสารสนเทศประสบการณ์ที่ไม่ได้รู้คิดก็จะกลายเป็นประสบการณ์ที่รู้คิด กลายเป็นความเข้าใจเริ่ม

และเข้าใจสิ่งที่ตนประสบ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความพอใจและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่กับประชาชนในชุมชนของตนเองได้ต่อไป กล่าวอย่างสรุปสำหรับในประเด็นการพัฒนาประสบการณ์ที่ไม่ได้รู้คิดจะต้องผ่านกระบวนการในการคิดใคร่ครวญคิดไตร่ตรองอยู่ตลอดเวลาการปล่อยข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศที่ไม่ถูกต้องเข้าสู่ระบบของชุมชนอยู่ตลอดเวลา นั้นจะส่งผลลบต่อชุมชนและสังคมโดยใช้เหตุขบวนการที่จะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างทันที่ที่คือการติดต่อทางปัญญาให้กับผู้นำชุมชนเพื่อที่ผู้นำชุมชนจะสามารถต่อยอดและติดต่อทางปัญญาให้กับคนในชุมชนต่อไปได้ในอนาคต

สำหรับในขั้นตอนการรับรองผลในรูปแบบของสมมติฐานที่ถูกต้องนั้นจะต้องผ่านการประเมินผลจากผลสัมฤทธิ์ของการทดลองใช้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพ แต่ในกรณีดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้จากการประเมินจากข้อมูลเชิงประจักษ์หรือเชิงสภาพจริงของผู้นำชุมชนที่นำเอาผลการพัฒนาทักษะไปใช้ในชุมชน เช่น กรณีของข้อมูลข่าวสารที่ติดต่อกันในแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่คนในชุมชนใช้ รวมถึงผลการสื่อสารที่อาจจะส่งผลกลับมาในลักษณะของความร่วมมือในการร่วมด้วยช่วยกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการตีตราคนในชุมชนผลจากการโดนตีตราของคนในชุมชนคือผลจากการพัฒนาทักษะผู้นำชุมชนที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต้องกลับมาวิเคราะห์ดูสภาพและหรือวิธีการในการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการของการพัฒนาว่าผิดพลาดในประการใด เช่นการไม่ใส่ใจต่อกระบวนการฝึกคิดวิเคราะห์แยกแยะในการรับข้อมูลข่าวสาร

มาประยุกต์ใช้รวมถึงอาจจะเกิดขึ้นจากการไม่ให้ความสำคัญกลับผลที่อาจจะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการนำข้อมูลข่าวสารและหรือสารสนเทศไปใช้อย่างผิด ๆ กรณีดังกล่าวอาจจะทำให้ผู้นำชุมชนที่เข้ารับการพัฒนาทักษะไม่มีความสนใจเท่าที่ควร

ในส่วนของปัจจัยออกหรือ **Output** การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้มีทักษะการใช้สื่อดิจิทัลวิถีใหม่ที่ดีคือการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ของผู้นำชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์ โดยผ่านกระบวนการในการรู้จักการตั้งคำถาม การฝึกการโต้ตอบการใช้อุปกรณ์และการรู้จักการตั้งวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูล สารสนเทศ ที่ถูกต้อง ผ่านกระบวนการการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความสุขและสุขภาพที่ดีของตนเองและคนอื่น ๆ ในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดนที่มีด่านถาวรทั้ง 3 จุดคือชายแดนแม่สาย ท่าเรือแม่น้ำโขงอำเภอเชียงแสนแห่งที่ 2 และสะพานข้ามแม่น้ำโขงไทยสปป. ลาวแห่งที่ 4 อำเภอเชียงของซึ่งเป็นอาณาเขตที่สำคัญยิ่งของจังหวัดเชียงรายให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในสถานการณ์ยุคไวรัส โควิด-19 อันเปรียบเสมือนการมีสุขภาพที่ดีของตนเองไม่ตกเป็นเหยื่อของสังคมการตีตรา ผู้นำชุมชนจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนทั้งในส่วนของตนเองและชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพมีสุขภาวะในรูปแบบของการใช้เป็น ทำเป็น ประยุกต์เป็นต่อไป

ประเด็นสุดท้ายคือ **Feedback and Environment** เป็นกระบวนการที่นำผลการพัฒนาทักษะของผู้นำชุมชนกลับไปสู่การ

วิเคราะห์ผลจากการพัฒนา ทั้งนี้ก็นำประเด็นจากการประเมินผลมาวิเคราะห์และปรับปรุงผลการดำเนินการทั้งจากกิจกรรมและโครงการ อีกทั้งการนำผลที่ได้จากการประเมินประสิทธิภาพของโครงการมาเป็นส่วนหนึ่งในการส่งต่อไปยังการพัฒนาใหม่

สรุป

สำหรับหลักสูตรการพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่เป็นผลที่เกิดจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและภาพปรากฏการณ์ของปัญหาและวิธีการใช้การสื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ของผู้นำชุมชนและส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการรับรู้และการตอบสนองต่อปัญหาไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 อันนำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชนในการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ นำไปสู่หลักสูตรในการพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของผู้นำชุมชนโดยมีหัวข้อการพัฒนาดังนี้

หัวข้อที่ 1 การพัฒนาความรู้โดยมีหัวข้อในการเรียนรู้ดังนี้คือ การอ่านสื่อ การเขียนสื่อ การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

หัวข้อที่ 2 ทักษะในการสื่อสาร การสืบค้น การรวบรวมจัดเก็บการสร้างความรู้ ทักษะการสื่อสารและเผยแพร่สารสนเทศดิจิทัลและกระบวนการคิด ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะทางสังคม (Soft skills) ความสามารถในการอ่านและทำความเข้าใจสารสนเทศที่ไม่ต่อเนื่องและมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

หัวข้อที่ 3 ทักษะคิดที่เหมาะสม เช่น การประเมินสื่อที่ได้รับจากเทคโนโลยี การตีความ การวิเคราะห์และการประเมิน การยึดมั่นในกฎระเบียบและบรรทัดฐานในการสื่อสาร การยึดมั่น

ในคุณธรรม จริยธรรมและการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ภายใต้วิธีการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สื่อ ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงปัญหา ขั้นที่ 3 ประเมินคุณค่า ขั้นที่ 4 สรุปความคิด โดยใช้กรณีการสอนแบบกรณีศึกษา (Case Study) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การสอนแบบกรณีศึกษา เป็นกระบวนการสอนที่เหมาะสมจะนำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ ได้ฝึกการคิด การตัดสินใจ จากเรื่องราวในสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งมีปัญหาความขัดแย้งอยู่ โดยผู้สอนนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการหาแนวทางแก้ปัญหา จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจพื้นฐานของปัญหาและตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สามารถตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดสถานการณ์นั้น ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการปรับใช้เครื่องมือและองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ มีทักษะด้านการสื่อสาร การเขียน การบริหารเวลา นอกจากนั้นผู้เรียนจะมีการเข้าสังคมและรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นด้วย

ขั้นตอนการสอนเพื่อพัฒนาการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่มีดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สื่อ เริ่มต้นด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และช่วยให้สามารถรับสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ดี ด้วยการทบทวนประสบการณ์ของผู้นำชุมชน จากนั้นนำเสนอสิ่งเร้าจากสถานการณ์ประเด็นปัญหาหรือเนื้อหาใหม่ โดยผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเห็นลักษณะของสิ่งเร้านั้นอย่างชัดเจน สร้างความขัดแย้งทางความคิดต่อประสบการณ์เดิม เมื่อรับรู้

ประเด็นปัญหาแล้วให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ ด้วยวิธีการฝึกตั้งคำถาม

ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงปัญหา เป็นการฝึกเชื่อมโยงปัญหาที่เกิดจากการรับสื่อปัญหาโควิด-19 ที่อาจจะส่งผลต่อสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและกับตนเอง (ผู้นำชุมชน)

ขั้นที่ 3 ประเมินคุณค่า โดยการฝึกให้ผู้นำชุมชนประเมินค่าสื่อจากความรู้สึกจากนั้นจึงทำการพิจารณาจากขั้นตอนที่ 1-2

ขั้นที่ 4 สรุปความคิด เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้ทบทวนและสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ และร่วมนำเสนอแนวทางการใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ โดยพิจารณาแนวทางการรับ การใช้และเผยแพร่สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่อย่างรู้เท่าทันว่าควรเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 5 การใช้สื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ เป็นการฝึกให้ผู้นำชุมชนเรียนปฏิบัติการวางแผนและสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อสื่อสารและเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ด้วยตนเองตามกรอบสถานการณ์ที่กำหนดอย่างสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการตั้งคำถามต่อตนเองเกี่ยวกับสื่อที่กำลังผลิต เนื้อหาว่า กำลังนำเสนออะไร ควรคำนึงถึงประเด็นสำคัญอะไรบ้างและในขณะที่เขียนหรือผลิตสื่อเราจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่นำเสนอในสื่อ นั้นอย่างไรบ้าง แล้วทำการเผยแพร่สู่ช่องทางที่เหมาะสม จากนั้นดำเนินการวิพากษ์สื่อสังคมออนไลน์ โดยการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกันพร้อมเสนอแนวทางในการปรับปรุงให้สื่อมีประสิทธิภาพสูงสุด

จากการนำเสนอหลักสูตรในเบื้องต้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นหลักการ และหรือแนวทางในการพัฒนา เช่นการนำไปใช้

ในโครงการและหรือกิจกรรมของกรมการพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงรายซึ่งสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้หลักสูตรกับโรงเรียนในจังหวัดเชียงราย โดยอาจจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้เป็นแนวนโยบายของจังหวัดเชียงรายเช่น นโยบายการแก้ไขปัญหาผลกระทบของโควิด -19 ที่มีต่อจังหวัดเชียงราย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปสำหรับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้านทักษะสื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้นำชุมชนเป็นลำดับแรกเพื่อนำไปสู่การต่อยอดในการที่จะพัฒนาสมาชิกในชุมชนของตนเองต่อไป ในการนี้การจะพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับหลักคิดเชิงระบบนับตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนเพื่อให้ทราบ

ถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะสื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่โดยใช้กรอบคิดระบบแบบ Input (สภาพปัญหาและวิธีการ) Process (กระบวนการในการดำเนินงานทั้งในส่วนของการนำเข้าวิธีการและสภาพปัญหาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบของหลักสูตรการพัฒนาและวิธีการสอน) โดยคำนึงถึงเป้าหมายในการดำเนินการคือ ผลผลิตหรือ Out Put เป็นที่ตั้ง ทั้งนี้การจะวิเคราะห์สภาพของ Out Put ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ (ผู้นำมีศักยภาพในด้านทักษะสื่อดิจิทัลในยุควิถีใหม่ คิดเป็น ทำเป็น ประยุกต์เป็น) กล่าวคือต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผลการดำเนินการเป็นที่ตั้ง เช่น การสังเกต การพูดคุยโต้ตอบ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสื่อสารกันในชุมชนผ่านสังคมออนไลน์ เป็นต้น

REFERENCES

- Bowden, D. (2007). **Origins And Concepts Of Digital Literacy**. (p.19-34) In Lan kshear, C. & Knobel,M. (Eds.). *Digital literacies: Concepts, policies and practices*. New York: Lang Pub.
- Boonnun, K. (2017). **Human Resource Development**. School of Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University.Pee And Nong.(in Thai).
- ChianChana, C. (2017). **Creating and Developing Model** .Silpakorn Education Research Journal.9(1)(January – June). Pages 1-11. Silpakorn University. (in Thai)
- Gerdruang, A. (2017). **Empowering Learning in the 21st Century for Thailand Society in the Digital Age**. Lampang Rajabhat University Journal.6(1)(January-June). Pages 173-184. (in Thai).
- Lanham, R. (1995). **Digital Literacy**. Scientific American.237(3).160-161news.ch7.(2563).
- Encountered smuggling into the Thai border areas in Chiang Rai Province**. Athit Tit Khao. Online.<https://news.ch7.com/detail/437105>. Accessed October 9.2020.

- Li Na Rat, P. (2017). **Digital Literacy Skills to Improve learning Quality**. Library Journal 61(2) (July - December 2017) Pages 76-92. (in Thai)
- Ministry of Interior. (2020). **Information To Build Awareness Of the Community**. Bangkok. Office of the Prime Minister. (in Thai)
- Naeona. (2020). **Chiang Rai is dark !! Barbed wire Prevent aliens from sneaking into the channel nature**. Naeona Online. Friday, July 10,2020, at 11.16 hours. <https://www.naewna.com/local/504453>. (in Thai).
- NIXA. (2021). **Villagers gather to protest Covid patients are not welcome even though Healed**. Online. Board.postjung.com/1207390. Friday, Accessed on August,08,2021.
- Su Wan Nik, S. (2020). **Coronavirus: A Aightmare For The Global Economy?**. Articles of the Bank of Thailand.Online. https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_24Feb2020.aspx. Accessed on October 9, 2020. (in Thai)
- Thappan, N. (2020). **Cracking the shell ‘Thai media’ in the ‘COVID-19’ situation**. Bangkok Business Online. <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/888509>. Accessed on October 9, 2020. (in Thai)
- ThaiHealth Promotion Foundation. (2020). **Coping with COVID-19 in the midst of ‘Fake News’: lessons from social media to Thai health**. Online. <https://dlink.me/Ru9kW>. Accessed on December 24, 2020. (in Thai).
- WiwatPhanit, N. (2015). **A Development Of Social Media Literacy Skills**. Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University. 9(3)(September - December). Pages 209-219. (in Thai)
- WongKit Rungrueang, W. (2018). **Digital Citizenship Handbook**. Skills Development and Digital Citizenship Program. Bangkok, Digital Economy Promotion Agency, Ministry of Digital Economy and Society. (in Thai)